

Het Ooievaarsnest

Van dezelfde schrijver

Tesoro (Schat)
Huis in Alhama (Matador)
Te ver
Pater Noster
Ana-Lyse
Eeuwige Stilte (De Kindervriend)
De Luiken der Waarneming
Hotel California
Malagaartje I, II, III

Het Ooievaarsnest
Гнездо аиста

PJOTRS BORSJT

José Hennekam

Tweede druk 2021
Het Ooievaarsnest is een bewerking van de in 2009
verschenen roman Pjotr Borsjt

Copyright © 2020 José Hennekam
Alle rechten voorbehouden

www.josehennekam.com

ISBN 978 94 640 5088 2
NUR 280

***Voor hen die pech hadden
die geboren werden op een foute plek
Voor hen die geen ouders kenden
die hen slechts dragen in hun hart***

**Для них, которые имели несчастье
родиться не в том месте
Для них, которые родителей не знали
и только носили их в своих сердцах**

Eind 2007 verbleef ik een tijdje in het Kopylskaja Skola internaat in Belarus. (wil je daar meer over lezen, er staan een aantal blogs over mijn verblijf daar op www.josehennekam.com)

De gesprekken die ik daar met de kinderen had hebben uiteindelijk geleid tot dit boek.

Ik ben ontzettend dankbaar dat zij mij hun verleden hebben willen toevertrouwen.

De kinderen hebben ook model gestaan voor de hoofdpersonen in dit boek.

Om die reden heb ik de interviews met hen dan ook opgenomen.

Want ik ben ontzettend trots op hen.

José Hennekam

PROLOOG

Пролог

‘Sinds die dag in april ben ik bang.’ Pavel slaat de *vodka* achterover en schenkt zijn glas nog eens vol. De fles is nu bijna leeg.

‘Al meer dan twintig jaar leef ik in angst. Bij elk pijntje in mijn lijf denk ik: het zal toch geen kanker zijn? En ik ben echt niet de enige hier die zo leeft. Iedereen is bang. De experts van de Staat zeggen dat we geen risico lopen. *Tsjernobyl* wordt schromelijk overdreven volgens hen, de straling kan helemaal geen kwaad. Geloof jij dat? Waarom zijn er dan nu zoveel gehandicapte kinderen?’

Het laatste restje uit de fles vult zijn glas maar voor de helft en zenuwachtig dwalen zijn ogen naar de tas aan mijn voeten waarin hij nog meer *vodka* vermoedt.

‘Weet je wat ze zeggen? Dat het door de drank komt, dat wij te veel zuipen. Maar zou jij het niet op een drinken zetten als je van de een op de andere dag alles achter moet laten en weggepoot wordt op een plek waar je geen kip kent? Nou, wat kletsen ze dan. En daarnaast geloof ik er geen zak van. Wij Wit-Russen hebben altijd stevig gedronken, dat zit nu eenmaal in ons bloed. Het is allemaal een afleidingsmanoeuvre. Onze génen zijn door die straling veranderd, dát is het!’

Pavels glas staat droog en zijn ogen worden vochtig.

‘God weet wat voor ellende ik onbewust allemaal aan mijn kinderen heb doorgegeven. God weet wat ik ze allemaal heb aangedaan. Snap je nu waarom ik elke dag bang ben? Snap je nu waarom ik af en toe alles wil vergeten? Snap je nu waarom ik drink?’

DEEL 1

Часть первая

Tussen zorg en met wederzijdse vriendschap
Woont men onder een gastvrij dak.

Среди забот и с дружбою взаимной
Под кровлею живут гостеприимной.

Alexandr Poesjkin

1

Kalinovo

Ik heb het koud, verschrikkelijk koud. Ik draai me om, trek de deken strak om me heen en begraaf mijn neus in mijn kussen. Het is pas begin oktober en nu vriest het al.

Ik wrijf met mijn linkervoet over mijn rechter. Ondanks de twee paar sokken die ik over elkaar aangetrokken heb zijn mijn voeten helemaal kromgetrokken en lijken mijn tenen er elk moment af te kunnen vallen. Stom dat ik gisteravond geen kranten tussen de sokken gestopt heb.

Morgen zo vroeg mogelijk naar de bibliotheek, dan kan ik tenminste op temperatuur komen; Valentina zal de kachel wel goed opgestookt hebben. Lief van haar dat ik daar elke dag een paar uurtjes mag zitten. 'Zo lang je maar leest,' zei ze vorig jaar. 'Als je gaat zitten rondkijken, ga je maar buiten spelen.' Blij droog en warm binnen te kunnen zitten had ik zonder naar de titel te kijken een boek uit de kast gepakt. De laatste keer dat ik een echt leesboek in mijn handen had gehad was zeker tien jaar geleden geweest, toen ik een jaar of negen was en nog deed wat de meester op school zei.

Het verhaal speelde eind 1800 en ging over een jongen met een hazenlip. Daarmee werd hij door de andere kinderen gepest. Ik moest glimlachen toen ik dat las, vroeger was het dus niet anders dan nu. Om aan de pesterijen te ontsnappen besloot Boris, zo heette die jongen, de wijde wereld in te trekken. Volgens het verhaal waren zijn ouders ongelooflijk ongerust toen hij op een avond niet thuiskwam en hadden ze hem dagenlang gezocht. Op dat moment was ik gestopt met lezen en had op het punt gestaan het boek weg te leggen en weer de kou en de regen te trotseren. Een verhaal vertellen was prima, maar onzin verkopen was iets anders. Welke ouder ging er nou op zoek naar een kind met een hazenlip of met welke handicap dan ook? Naar mij had toch ook niemand gezocht? De eerste dagen na het van huis weglopen was ik nog snel weggedoken als ik in de verte een auto van de *militsja* zag

aankomen of had me zo onopvallend mogelijk gedragen als dat niet mogelijk was, want misschien hadden ze een opsporingsbericht bij zich. Maar de agenten bleken totaal geen aandacht voor een slenterende jongen met een versleten tas te hebben.

Terwijl ik zo zat te mijmeren zette Valentina een kop hete thee voor mijn neus en vroeg heel vriendelijk: 'Is het geen leuk boek, zal ik een ander voor je pakken?' Dus las ik maar verder.

Naarmate het verhaal vorderde merkte ik tot mijn eigen verbazing dat lezen toch best wel leuk was. Boris beleefde allemaal spannende avonturen in landen waar ik nog nooit van gehoord had. En aan het eind van het verhaal werd hij rijkelijk beloond omdat hij iemand bij een aanval van struikrovers had geholpen en dat bleek een edelman te zijn. Als een rijk man keerde Boris terug naar zijn dorp en huwde het mooiste meisje van de streek; alle jongens die hem vroeger zo gepest hadden waren jaloers.

Vanaf dat moment was dat mijn doel in het leven: de wijde wereld intrekken en schatrijk terugkeren. Dat trouwen met het mooiste meisje uit de streek hoefde voor mij niet; van trouwen kwam alleen maar ellende.

Na dat eerste boek had ik de smaak te pakken gehad en in de loop van het jaar las ik de kast zo'n beetje leeg. De ene roman vond ik beter dan de andere, maar uitlezen deed ik ze allemaal.

Ik was nu in een studieboek bezig omdat Valentina gezegd had dat het een heel interessant boek was; 'De Geschiedenis van Rusland' was de titel en er stonden veel tekeningen en plaatjes in. Ik was gisteren bijna tot halverwege gekomen, tot bij *tsaar Peter de Grote*, een bijzondere man die helemaal naar het verre Nederland gereisd was om daar te leren hoe je schepen moest bouwen. Benieuwd hoe het morgen verder ging.

Ik draai me op mijn andere zij en wrijf met mijn hand over mijn bovenarm. Door de kou doen al mijn botten pijn.

Morgen, ik moest er nu niet aan denken, de hele middag en avond afwassen zonder er iets voor te krijgen, zelfs geen stuk brood. Maar ja, ik had zelf de verleiding niet kunnen weerstaan en die overgebleven aardappel in mijn mond gestoken. Wat was Joeri Sergejewitsj woest geweest. Alsof zijn varkens wat te kort kwamen. Ik had er gewoon van de honger even niet bij nagedacht. Dat kon toch? De hele avond had ik staan afwassen en nog geen restje gekregen. En die aardappel had er zo heerlijk uitgezien...

Maar het was natuurlijk hartstikke dom van me, Joeri had me ook voorgoed weg kunnen sturen. Drie dagen geleden was ik ook al de fout in gegaan door zo stom te zijn snel het laatste beetje soep uit die kom te slurpen en op mijn kleren te morsen. Joeri had het meteen in de smiezen gehad. Toen was ik er nog met een ‘vanavond geen restanten meer voor jou’ vanaf gekomen, nu was de straf veel zwaarder. Vanaf twaalf uur moest ik in de keuken zijn, zo niet, dan hoefde ik mijn gezicht daar nooit meer te laten zien. Joeri Sergejewitsj was wat dat betreft heel duidelijk geweest. ‘Of je bent stipt om twaalf uur hier óf je zoekt maar een andere gek die je te eten wil geven.’ De rotzak, alsof hij niet wist dat “*onder de witte vleugels*” het enige restaurant in Kalinovo was en ik nergens anders terecht kon. Best gek trouwens dat er maar eentjes was, er was hier minstens plaats voor nog twee of drie restaurants. Omdat hij vol zat moest Joeri vaak nee verkopen aan zijn klanten en dacht er zelfs over om in het weekend alleen nog maar op reservering te werken.

Ik voel onder mijn kussen. Gelukkig, het mobieltje dat ik drie weken geleden in de struiken bij de parkeerplaats van het restaurant gevonden heb ligt er nog. Een mooi ding, je kunt er zelfs foto’s mee maken. Een klant van Joeri moet het verloren hebben. Te veel gedronken waarschijnlijk. De batterij was nog bijna vol, dus lang kan het er niet gelegen hebben.

Mijn eerste reactie toen ik het vond was het naar Joeri brengen geweest omdat de kans groot was dat de eigenaar bij het restaurant zou navragen of iemand zijn telefoon gevonden had. Maar bij nader inzien leek dat me toch niet zo’n goed idee. De enige die er zo beter van werd zou Joeri Sergejewitsj zijn, en niet Pjotr Alexandrowitsj.

Een week lang had ik elke avond tijdens het afwassen, terwijl het toestel in mijn broekzak brandde, met gespitste oren staan luisteren of er in het restaurant niet iemand naar een verloren mobieltje vroeg. Maar dat gebeurde niet en dus liet ik het daarna thuis. Behalve eergisteren dan, toen had ik het meegenomen naar de markt en had op de hoek bij het gemeentehuis net gedaan alsof ik stond te bellen. Want ik had even wat positieve aandacht nodig na het soepakkefietje. Bijna alle voorbijgangers hadden hun hoofd even naar me omgedraaid en ik kon ze bijna horen denken: ‘Het gaat die jongen zo te zien voor de wind, moet je dat schitterende mobieltje van hem zien.’ Op een gegeven moment verschenen er

echter aan de overkant van het plein wat opgeschoten jongens en moest ik me jammer genoeg uit de voeten maken.

Ik draai me op mijn rug en staar in het donker naar het plafond. Eens komt de dag dat ik niet meer wegsloop als er een groepje jongens aankomt maar gewoon blijf staan. In het voorbijgaan zullen die jongens dan beleefd naar me knikken en 'gegroet Pjotr Alexandrowitsj' zeggen.

Eens komt die dag.

Er valt een druppel op mijn gezicht, midden op mijn wang, en ik schrik wakker.

Het is al licht, het moet dus minstens een uur of acht zijn. Dat belooft een leuke dag te worden, regen betekent dat ik straks doornat ben als ik bij de bibliotheek aankom.

Ik kijk naar boven. Het water komt zo te zien uit een spleet aan de linkerkant, waar de balk op de muur rust, en loopt vandaar over de plafondplaat tot boven mijn hoofd. Het is voor het eerst dat het daar lekt.

Ik speur het plafond verder af. In de hoek zit een donkere plek maar die zit er al zolang ik in deze bouwval woon. Die eraan is echter nieuw.

Als mijn blik de vloer bereikt schiet ik overeind.

Tsjort, het lekt precies boven mijn geheime bergplaats!

Ik vlieg mijn bed uit, gris de verroeste schroevendraaier van de vensterbank en laat me op mijn knieën vallen. Als een razende begin ik de planken los te wrikken.

De ruimte eronder blijkt kletsnat, ik houd mijn adem in als ik de kartonnen doos eruit haal en openmaak.

Gelukkig, ik slaak een zucht van verlichting, mijn geld is zo te zien nog droog.

Een voor een haal ik de biljetten uit de doos en leg ze naast me op het droge gedeelte van de vloer. Tellen hoef ik ze niet, ik weet exact hoeveel geld het is: negenhonderd en veertig duizend zevenhonderd en dertig *roebel*, al het geld dat ik in de vijf jaar dat ik hier in Kalinovo woon bij elkaar heb weten te schrapen met het wassen van de auto's van Joeri's gasten, en de twee biljetten van tienduizend die Joeri Sergejewitsj afgelopen Nieuwjaar tot mijn grote verbazing in mijn handen drukte. Het was voor het eerst dat hij me geld gaf, daarvoor vond hij dat hij me meer dan ruimschoots

betaalde voor mijn afwaswerk door me elke dag wat restjes te geven en me hier in dit vervallen, houten krot waarin ooit zijn grootouders hadden gewoond en dat vijftien jaar leeg had gestaan te laten wonen.

Dit was mijn spaarpotje, mijn beginkapitaal voor als ik later voor mezelf begon. Van dit geld zou ik nooit een *roebel* uitgegeven, zelfs al barstte ik van de honger.

Voor de zekerheid controleer ik de biljetten een voor een nog een keer extra en stop ze terug in de doos.

Maar nu? Terug in de bergplaats kan het niet, het risico dat het nu wel nat wordt is veel te groot. Ik moet een nieuwe plek vinden. Maar waar? Hier in de kamer zie ik zo snel niets.

Ik ga naar de keuken, de ruimte die ik enkel gebruik om door naar mijn kamer te lopen omdat er toch geen elektriciteit in huis is en theezetten dus niet kan, en je voor eten klaar maken een fornuis nodig hebt dat er ook niet is. Er is wel een houtoven die vroeger als verwarming dienstdeed. Dat ding lekt echter als een mandje en is veel te gevaarlijk om te gebruiken. Ik heb hem toen ik hier net woonde een keer uitgeprobeerd en toen stond het hele huis binnen een paar minuten vol rook. Maar misschien is het nu wel een goede bergplaats.

Ik doe het stalen luik open en schuif de half verkoolde stukken hout van mijn aansteekavontuur opzij. Met mijn arm tot de oksel in de opening maak ik met mijn hand in de berg as helemaal achterin een kuil, leg er de doos in en schuif de as dan weer terug. Het geheel maak ik af door met de opzijgeschoven blokken een mooi klaarvoor-gebruik stapeltje te bouwen.

Zo, een knappe dief die mijn geld nog vindt.

In de plas regenwater voor de deur was ik het roet van mijn handen. Het regent nog steeds flink en ik ril, dit is het weer waar ik de grootste hekel aan heb. Het kan nog beter sneeuwen of ijskoud zijn, dan is de lucht niet zo vochtig en ben je als je beweegt zo warm.

Dit keer komt het me ook extra slecht uit omdat ik geen regenjas meer heb. Die van vorig jaar die ik bij het huisvuil had gevonden is een maand geleden van ellende uit elkaar gevallen. Ik heb nog wel een andere jas, maar die durf ik niet aan te trekken omdat ik hem pas een week geleden heb meegenomen uit de garderobe van het restaurant. Lena, de garderobejuffrouw, was al naar huis en ik

wilde nog even van de gelegenheid gebruik maken om naar een echte wc te gaan in plaats van naar het smerige hok achter in mijn tuin toen ik hem had zien hangen. Een schitterende jas, lekker dik ook, een juweeltje. Hoe iemand zo'n jas kon vergeten snapte ik niet. Ik had hem snel buiten onder het afdak achter de vuilnis verstoppt want zo'n buitenkansje kreeg je nooit meer, en was hem de volgende ochtend voor dag en dauw op gaan halen.

Ik moest er niet aan denken wat er zou gebeuren als de rechtmatige eigenaar mij toevallig in zijn jas zou tegenkomen. Binnen een mum van tijd zou de hele stad weten dat 'de manke' een dief was.

2

Dief

Ik was een maand in Kalinovo toen ik voor het eerst stal. Ik woonde op dat moment in een vervallen schuur die ooit als kippenhok dienst had gedaan, niet ver van waar ik nu mijn onderkomen heb, en leefde van wat ik op de markt vond; meestal verrotte groente en fruit dat de verkopers aan het eind van de dag weg gegoid hadden.

Op een woensdag stond ik te wachten tot iedereen zijn boeltje oprak en ik de straat af kon struinen. Een eindje verderop stond een oud vrouwtje dat me meteen aan *baboesjka* deed denken. Ze had niet alleen dezelfde bouw, net als mijn oma was ze klein en stevig, maar ze had ook eenzelfde soort grijze regenjas aan en groene hoofddoek om die zij altijd droeg. Daarnaast deden de twee zwarte stompjes in haar mond me aan de verbrande boomstronken voor haar deur denken. Bij het sluiten van de markt verkocht ze een van haar potten zelfgemaakte honing en met haar net verdiende *roebels* kocht ze nog snel bij het kraampje aan de overkant een van de laatste broden die ze hadden en legde dat op het muurtje achter zich. Daarna begon ze haar overgebleven koopwaar in een kartonnen doos op te bergen. Toen ze daarmee klaar was en vertrok vergat ze haar brood.

Buiten een paar op straat gevonden korsten had ik al ruim een maand geen brood meer geproefd en de aanblik van de eenzame, bruinebakken lekkernij was te veel voor me. Ik slenterde naar het muurtje, keek even schielijk om me heen en stak het brood vlug onder mijn jas. Daarna liep ik zo nonchalant mogelijk weg, mijn hart kloppend in mijn keel.

Geschreeuw achter me deed me omdraaien. Druk zwaaiend met haar armen stond het oude vrouwtje te roepen dat ze bestolen was. Ze was totaal overstuur, ik zag de tranen over haar wangen stromen.

Ineens had ik spijt dat ik haar brood gestolen had. Maar terug kon ik niet meer. Als ik nu met haar brood aan kwam zetten zou iedereen weten dat ik een dief was.

Een week later pleegde ik mijn tweede diefstal, nu uit de open fietstas van een man die even niet oplette. Ook dit keer was mijn buit een brood. Maar hier had ik later geen spijt van, de man had een dure leren jas aan gehad en kon dus een brood gemakkelijk missen.

Na een tijdje werd ik steeds handiger in het stelen en durfde ik ook steeds meer. Het werd ook bijna een tweede natuur van me om te kijken of er niet ergens iets voor het grijpen lag.

Zo bemachtigde ik op een dag een nieuwe broek en blouse uit een stalletje omdat de eigenaar zich een paar tellen terugtrok om achter het zeil van zijn kraam een plas te doen. Jammer genoeg bleken de kleren veel te groot. Maar ik had ze nog steeds, ze lagen in hun originele plastic verpakking onder mijn bed.

Uit winkels stelen durfde ik niet. Door mijn afgedragen kleren en mijn manier van lopen viel ik te veel op. Volgens mij hield elke winkelier me in de gaten als ik langs de schappen liep.

Op een middag zat ik op een bankje te genieten van een van de drie appels die ik even daarvoor bij de groenteboer had gepikt toen het vrouwtje van wie ik een paar maanden daarvoor het brood had gestolen toevallig aan kwam sjokken. Terwijl ze me voorbijliep wierp ze een begerige blik op de twee overige appels die naast me lagen.

‘Wil je er ook een, *baboeskja*?’ vroeg ik.

Haar ogen werden groot. Schokkerig trok ze haar schouders op en knikte.

Ik koos de grootste van de twee en reikte hem haar aan.

‘Hier, geniet er maar lekker van.’

‘En ook van deze,’ voegde ik er in een opwelling aan toe en gaf haar de andere appel ook.

Voor de tweede keer zag ik haar tranen over haar wangen stromen.

Die avond, terwijl ik in bed lag te luisteren naar het knorren van mijn maag omdat die ene appel het enige was geweest wat ik die dag gegeten had, beloofde ik mezelf twee dingen. Ten eerste zou ik nooit, maar dan ook echt nooit meer iets van oude of zwakke mensen stelen en ten tweede zou ik nooit meer al mijn eten weggeven maar altijd minstens een klein beetje voor mezelf bewaren.

Aan mijn dievenbestaan kwam een abrupt einde toen ik gesnapt werd.

Ik had net een zak gedroogde pruimen onder mijn trui gestopt toen ik een hand op mijn schouder voelde.

‘Niet omkijken, gewoon doorlopen,’ klonk het, ‘net zoals altijd.’

En dat deed ik.

Bij de kiosk werd ik achter een stapel lege kratten geduwd.

‘Geef maar hier,’ beval de stem. Gehoorzaam haalde ik de pruimen onder mijn trui vandaan en draaide me om. Tot mijn stomme verbazing stonden er twee jongens voor me, zo te schatten even oud als ikzelf maar wel anderhalve kop groter.

Opgelucht schoot ik in de lach. Gelukkig geen *militsija*.

Meteen werd ik door de jongen links van me bij mijn strot gegrepen.

‘Ik zou maar niet zo lachen als ik jou was, mankepoot. Je bent in ons gebied bezigen en dat vinden wij helemaal niet leuk.’

De greep op mijn keel verstevigde.

‘En als wij dat nog één keer zien dan worden wij heel kwaad, nietwaar Taras?’ Hij keek zijn buurman aan en kneep nog wat harder.

Ik had het gevoel dat ik stikte en wilde sorry zeggen maar het lukte me niet om meer dan een krakend gekreun te produceren.

‘Volgens mij heeft hij het begrepen,’ zei Taras tegen zijn maat. ‘Hij begint al blauw te worden.’

Met een zwaai gooide die me van zich af. Struikelend viel ik achteruit in de struiken.

‘We willen je hier nooit meer zien, duidelijk?’

Ik knikte, krabbelde overeind en verdween zo snel ik kon.

Een paar dagen later vond ik een nieuwe en veiligere manier om aan eten te komen: moestuinen. Het was heel eenvoudig, je koos een groot huis uit want grote huizen hadden meestal de grootste moestuin, overtuigde je ervan dat er niemand thuis was - meestal hield dat in dat je 's morgens vroeg toekeek hoe de man des huizes naar zijn werk vertrok en daarna wachtte tot zijn vrouw boodschappen ging doen - en sloeg dan je slag. Om ervoor te zorgen dat het niet opviel dat er iets uit de moestuin verdwenen was ging ik niet een doller tekeer maar pikte zo hier en daar gewoon wat mee. Ook ging ik binnen een maand nooit twee keer naar dezelfde tuin.

Zo kwam ik op een zonnige dag zoekend naar nieuwe buit helemaal aan de andere kant van de stad terecht, bij een gaard vol appelbomen met daarachter een enorme akker waarop aan aantal mensen hard aan het werk waren.

Eerst dacht ik dat het een *kolchoz* was. Maar toen klonk er een bel en liep iedereen van het veld naar het grote gebouw helemaal aan het einde van de akker en zag ik dat bijna alle werkers kinderen waren.

En *kolchoz*, met kinderen? Nee, dit was iets anders. Niet dat het iets uitmaakte want de appels lonkten nog even hard.

Ik wachtte tot iedereen binnen was, klom over het hek en haalde mijn plastic tas onder mijn trui vandaan. Binnen een mum van tijd had ik hem boordevol heerlijke, grote, sappige appels en ging helemaal blij op huis aan.

Ik was nog maar net onderweg of ik kwam een oude vrouw tegen die diep voorovergebogen voor haar huis de straat stond te vege.

‘Wat is dat voor een gebouw daar?’ vroeg ik en ik wees achter me.

De vrouw bleef gekromd staan en hief haar hoofd.

‘Welk gebouw bedoel je, jongen?’

Ik wees nog eens.

‘Dat grote daar, aan het eind van de straat.’

‘Oh, de gekkenschool.’

‘De gekkenschool?’

‘Ja, daar wonen de kinderen die gek zijn. Ze leren er op het land werken.’

De week daarop was ik weer bij de akker. Ik wachtte tot de bel ging en pikte dit keer wat aardappels en rode bieten.

Om niet op te vallen - ik had gezien dat in de huizen die bij de gekkenschool stonden alleen maar oude mensen woonden en oude mensen waren vaak nieuwsgierig - nam ik een andere route terug. Dat bleek niet zo slim want de zandweg die ik nam boog op een gegeven moment af, helemaal de verkeerde kant op.

In de hoop een afslag tegen te komen liep ik toch verder. Ik baalde wel want mijn tas was hartstikke zwaar.

Aan de rand van een bos liet ik me neerploffen in de berm. Ik was hondsmoe en daarnaast barstte ik van de honger.

Hier ergens in het bos een vuurtje maken en wat aardappels poffen? Waarom ook niet.

Ik krabbelde overeind en liep het bospad in.

Na een paar honderd meter doemden er plots twee ronde, stenen bogen tussen de bomen op. Nieuwsgierig liep ik er ernaartoe.

Maf, het leken wel resten van een toegangspoort. En waren dat daar geen stukken muren?

Een half uur later had ik het hele terrein afgestruind. Ooit had hier duidelijk een groot huis gestaan met stallen en bijgebouwen. Alleen lag alles nu in puin. Behalve dan het gebouw waar ik me op dit moment in bevond, daarvan stonden de muren nog overeind en was het dak voor het grootste gedeelte nog intact. Het moest vroeger een koetshuis of zoiets geweest zijn aan het formaat van de toegangsdeur te oordelen.

Onwillekeurig moest ik grijnzen: maar wel een koetshuis met een grote openhaard. Vlug zocht ik wat hout bij elkaar.

De haard bleek nog uitstekend te trekken en al gauw brandde ik mijn vingers aan heerlijke, gepofte aardappelen.

Vanaf die dag ging ik na mijn wekelijkse rooftocht bij de gekken altijd langs de ruïnes en leerde het hele gebied eromheen goed kennen. Het was de meest rustige plek die je je kon voorstellen, nooit kwam je er een mens tegen.

Vaak bleef ik er na het eten liggen mijmeren over vroeger en als ik dan opstond waren mijn wangen nat.

Eén keer schrok ik op uit mijn dagdroom en zag tot mijn schrik dat het al donker begon te worden. Even overwoog ik om er te blijven slapen, maar de dreigende schaduwen van de muren en het naargeestige gekraak van het bos deden me toch besluiten naar huis te gaan.

In het begin van de herfst kreeg ik mijn baantje als afwasser en kwam er echt een definitief einde aan mijn dievenbestaan.

Op die vergeten regenjas na dan.

3

Internaat

Ik ben tot op mijn huid doorweekt als ik de bibliotheek binnenstap.

Bestraffend kijkt Valentina me aan.

‘Ben je helemaal gek geworden om zonder jas door dit smerige weer te komen. Straks pak je nog een kou.’

Ik haal mijn schouders op, pak het geschiedenisboek uit de kast en schuif op het bankje achter de leestafel, mijn rug tegen de verwarming.

‘Thee,’ vraagt Valentina even later, het kopje en de theepot al in haar hand.

Ik knik, ik kan beter mijn mond houden tot ik weer warm en droog ben; als Valentina mijn rillerige stem nu hoort krijg ik de wind van voren en dat is wel het laatste waar ik nu zin in heb.

Mijn handen warmend aan het porselein neem ik kleine slokjes van mijn thee.

Valentina heeft natuurlijk helemaal gelijk natuurlijk wat dat een kou pakken betreft. Maar waar haal ik zo snel een jas te vandaan?

Alsof ze mijn gedachten kan lezen zegt Valentina plots: ‘Ik heb thuis nog een oude jas van mijn man liggen. Veel bijzonders is het niet maar als je wilt mag je hem hebben; hij draagt hem toch niet meer.’

‘Graag, altijd handig een jas,’ antwoord ik nonchalant om niet te laten merken dat haar aanbod voor mij een geschenk uit de hemel is; ik heb er namelijk een hekel aan als mensen denken dat ik niet voor mezelf kan zorgen.

‘Oké, dan haal ik hem zo wel voor je op. Dan word je straks niet nog een keer nat als je naar je werk moet.’

Na het derde kopje thee, ik ben net een beetje opgewarmd, hoor ik Valentina steunen. Ze is bezig kartonnen dozen te vullen met boeken en grote zweetplekken kleuren de oksels van haar strak zittende blouse donker.

‘Kan ik je misschien ergens mee helpen?’ vraag ik.

‘Nou, als je dat zou willen doen...’

Ik kom achter de tafel vandaan.

‘Zeg maar wat ik moet doen.’

Valentina recht haar rug en wijst naar de kast achter zich.

‘Deze boeken hier moeten ingepakt worden. Ze zijn voor het internaat. Eens per jaar wisselen we de boeken daar zodat de kinderen weer nieuwe hebben om te lezen.’

Ik frons mijn wenkbrauwen.

‘Het internaat? Is hier dan ergens een internaat?’

Valentina knikt.

‘Dat grote gebouw, aan de rand van de stad. Ken je dat niet?’

‘O, het gekkenhuis bedoel je.’

Het gezicht van Valentina verstrakt zich.

‘Pjotr Alexandrowitsj, als ik je dat woord nog één keer hoor gebruiken hoeft je hier niet meer binnen te komen!’

Ik schrik, zo boos heb ik haar nog nooit gezien.

‘Maar... maar...’

‘Nee, ik meen het,’ onderbreekt ze me, ‘ik weet dat bijna iedereen hier in de stad het zo noemt maar van jou wil ik het niet horen. Heb je dat begrepen? Het is helemaal geen gekkenhuis, de kinderen daar zijn niets minder dan andere kinderen. Dat sommigen wat achter lopen in hun geestelijke ontwikkeling omdat ze het vroeger thuis moeilijk hebben gehad kunnen die kinderen ook niet helpen.’

‘Oké, ik heb het begrepen.’

Met een diepe zucht til ik een volle doos van de vloer.

Ja, je kunt me nog meer vertellen, Valentina. Die kinderen daar zijn knettergek, dat zegt iedereen. En dat smoesje van het thuis zo moeilijk hebben gaat ook mooi niet op. Kijk naar mij, ik ben toch ook niet gek? Ik loop toch ook niet ‘achter in mijn geestelijke ontwikkeling’ zoals jij dat zo sjiek zegt?

‘Waar moet ik hem zetten?’ vraag ik.

‘Graag bij de achterdeur, dan kan de chauffeur van het internaat hem straks zo inladen.’

Ik kan de zware doos maar met moeite houden en wankel ernaartoe.

‘Lukt dat wel met je been,’ roept Valentina me na, ‘Is hij niet te zwaar voor je?’

‘Nee hoor, het gaat best,’ roep ik terug.

Met een plof laat ik de doos naast de achterdeur op de vloer vallen en leun hijgend tegen de muur.

Hopelijk worden het geen tien dozen. Wat moeten die gekken toch met al die boeken? Kunnen die dan lezen?

Een uur later schuif ik totaal versleten bij Valentina aan de leestafel aan.

‘Als je nog eens iets weet,’ schamper ik.

‘Je bood het zelf aan,’ lacht ze. ‘En de kinderen van het internaat zullen je er dankbaar voor zijn. Nu hebben ze vanmiddag al nieuwe boeken en als ik het had moeten doen was dat pas over een paar dagen geweest.’

‘Is het er al lang?’

‘Het internaat, bedoel je? Al meer dan honderd jaar. Maar vroeger was het een sanatorium. Het is gebouwd door een rijke arts die ernaast woonde.’

‘Woonde die waar nou die ruïnes zijn?’

‘Ja daar. Ken je die dan?’

‘Ik ben er wel eens langsgelopen, ja.’

‘Nou, dat was vroeger een groot landgoed met een schitterend huis erop. De familie die daar woonde was van adel en schathemeltje rijk. Ze bezaten zo’n beetje al het land hier om de stad. Hun zoon was wetenschapper en was erg geïnteresseerd in medicijnen. Hij heeft ook dat sanatorium gebouwd, om onderzoek te kunnen doen en om de mensen te kunnen helpen. Hij was best beroemd, er is zelfs een boek over hem geschreven. Maar hoe dat precies heet ben ik even vergeten, hier in de bibliotheek hebben we het in elk geval niet.’

‘Gek dat er van het landgoed alleen nog maar ruïnes over zijn en dat het gek... eh... het internaat er nog wel staat.’

‘Nou, zo vreemd is dat niet. Bij het uitbreken van de *revolutie* zijn bijna alle adellijke families naar het buitenland gevlucht. Maar die arts wilde zijn patiënten niet in de steek laten en is gebleven. En dat heeft hij geweten. Hij is samen met heel zijn gezin door de communisten afgeslacht. Nadat die ook het huis hadden leeggehaald hebben de inwoners van de stad alles wat los en vast zat van de gebouwen afgesloopt, tot de bakstenen aan toe. Het is dat het sanatorium vol met zieken lag anders was daar hetzelfde mee gebeurd. Want alles wat maar naar adel of rijkdom riekte was voor *Lenin* en zijn kameraden ketterij en moest van de aardbodem verdwijnen.’

‘Is er dan nu nergens een ver familielid dat het landgoed claimt? Het is een fantastisch mooie plek.’

‘Nee, geen mens, en de kans dat dat nog gebeurd is te verwaarlozen. Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie heeft iedereen die maar dacht nog bezit hier in Belarus te hebben dat meteen opgeëist. Waarschijnlijk is de familie dus uitgestorven.’

Ja dat denk ik ook. Want wie laat nou zoiets moois lopen. Niemand toch?

‘Heb je enig idee wat er in de toekomst mee gaat gebeuren?’

‘Niets, denk ik. Het internaat is volgens mij nu een staatsinstelling en dat betekent dat alles wat daarbij hoort ook van de staat is. Trouwens, wat zou iemand ermee willen doen? Het is nu een bos met wat ruïnes.’

Valentina pakt de theepot op. ‘En het spookt er natuurlijk.’

Ik schiet overeind. ‘Spoken? Vertel!’

Ze begint te lachen en schenkt onze kopjes weer vol.

‘Ik wist wel dat je zo zou reageren. Weet je nog dat boek dat je vorig jaar las, over het kasteel in *Nesvizh*? Toen was je helemaal gek op de spookverhalen die over dat kasteel verteld werden. Nou, over deze ruïne doet ook een verhaal de ronde. Het gezin dat toen door de communisten vermoord is zou er rondwaren. Mijn vader heeft me ooit verteld dat hij ze een keer heeft horen huilen toen hij er ‘s nachts met paard en wagen langskwam. En eerlijk gezegd zou het me niet verbazen als dat ook echt zo was. Volgens mijn vaders *djedoeskja* hebben de communisten de kinderen namelijk levend in het graf van hun ouders gegoooid.’

Levend begraven worden, iets ergers kan ik me nauwelijks voorstellen: de aarde schep voor schep op je te voelen vallen, het zand dat overal in kruipt, in je neus, je oren, je ogen, je mond, het snakken naar adem en de grond die zwaarder en zwaarder op je drukt en je steeds verder bedekt, tot het helemaal donker om je heen is en je langzaam stikt, bij de gedachte alleen al moet ik rillen. Ik herinner me ineens weer een grote wesp die per ongeluk onze geheime hut binnen was gevlogen en die ik in een opwelling toen hij even op de grond zat met zand had bedekt. Eerst met een beetje, maar toen ik weer wat beweging zag, met een hele hoop. Een minuut of vijf later had het sterke insect toch weer kans gezien om onder het zand vandaan te komen. Maar hij was niet weggevlogen maar op zijn rug blijven liggen kronkelen. Ademloos hadden we

naar zijn doodsstrijd zitten kijken. Tot het mij te veel werd en ik het arme beest met een grote steen uit zijn lijden hielp.

4

Tanya

‘O ja, voor ik het vergeet, morgen en overmorgen zijn we dicht. Ik moet naar Minsk voor zaken.’ Joeri Sergejewitsj pakt zijn zwartleren jas van de kapstok. ‘Dus ik verwacht je over twee dagen weer, om half een. Alleen voor ‘s middags, ‘s avonds geeft een van mijn vaste gasten een privéfeestje en dat kunnen Boris en Pietro gemakkelijk zonder jou af; er komt maar een man of acht.’

Mijn maag krimpt ineen. Dit betekent ruim twee dagen zonder eten en vandaag heb ik vanwege mijn straf ook al niets op.

Ik droog de laatste borden af, zet ze in de kast en trek mijn werkschort uit. Mijn benen trillen, zo moe ben ik, en mijn rechterschoen doet ontzettend pijn, ik heb hem duidelijk overbelast vandaag. Dat wordt een slechte nacht.

‘Hier! Voor straks!’ Boris, een van de obers, duwt me een in een krant gewikkeld pakje in mijn handen. ‘Wel meteen wegstoppen, hè.’

Vlug steek ik het pakje onder mijn trui.

Van alle mannen die in het restaurant werken is Boris veruit de aardigste, samen met Pietro de kok, maar dat is wel een heel ander type. Boris is altijd rustig en laat zich niet op de kast jagen ook al is iets niet op tijd klaar, terwijl Pietro zijn Italiaanse naam echt eer aan doet door overal opgewonden op te reageren. Niet dat Pietro zijn echte naam is, hij heet gewoon Pjotr, net als ik. Zijn broer heeft hem die naam gegeven, een zakenman die volgens hem miljoenen *roebel* per maand verdient en veel in Italië komt. Ik heb hem een paar keer gezien hier in het restaurant, een enorme vent, zeker een kop groter dan de meeste anderen en minstens vijftig kilo zwaarder; net een gangster met zijn korte haar en lange leren jas.

Ik wens iedereen goedenacht en loop naar buiten.

Gelukkig, het is droog.

Eenmaal uit het zicht van het restaurant haal ik het pakje onder mijn trui vandaan. Mijn hart slaat over als ik de twee half afgekloven kippenbouten op de rijst zie liggen.

Met mijn wijs- en middelvinger tegen elkaar schep ik wat rijst in mijn mond. Hij smaakt zoet, volgens mij zit er wat pudding doorheen, best een lekkere combinatie; ik laat de korrels net zolang door mijn mond glijden tot alle smaak eruit verdwenen is. Dan pak een van de poten en vouw de krant weer dicht. De rest is voor morgen.

Ik hou het stuk kip vlak onder mijn neus. Alleen al de geur van het gekruide vlees doet me watertanden.

Voorzichtig lik ik eraan. Mmm, dit smaakt echt hemels.

Ik neem een klein hapje en begin met mijn ogen dicht te kauwen.

Het is zo lekker dat ik met moeite de neiging kan onderdrukken om niet meteen nog een hap te nemen. Maar ik weet dat als ik dat doe ik voor ik het weet de hele bout achter elkaar opeet. En dat zou jammer zijn, zo vaak komen dit soort lekkere buitenkansjes niet voor.

Een kwartiertje later lik ik mijn vingers af en stop het bot in mijn jaszak. Als mijn poot nu niet zo zeer zou doen zou het een fantastische avond zijn.

Thuis laat ik me op het bed vallen en ben binnen een paar tellen vertrokken.

Zoals altijd de laatste tijd word ik wakker van de kou. Het is nog helemaal donker buiten.

Stijf kom ik overeind en wrijf over mijn pijnlijke been.

Er glijdt iets onder mijn trui vandaan; ik hoor het op de grond vallen.

De krant! Mijn eten! Ik ben gisteravond het pakje helemaal vergeten op te bergen! Snel, anders gaan de ratten ermee vandoor.

Op de tast zoek ik de vloer af.

Gelukkig, ik slaak een zucht van verlichting, hier is het.

Maar nu? Een kaars aansteken en op zoek gaan naar mijn enige pan met een deksel? Mijn maag knort al flink, als ik straks nog een oog dicht wil doen moet ik daar toch echt wat aan doen.

Of vertel ik mezelf nu een smoes?

Ik leun achterover, mijn hoofd en schouders tegen de planken van de muur en het pakketje op mijn schoot.

Ik kán vandaag natuurlijk naar het gekkenhuis gaan. Ik ben toch vrij en het is lang geleden dat ik daar voor het laatst ben geweest. De rode bieten zitten waarschijnlijk nog in de grond en een maaltje

is zo gepikt. Wie weet liggen er ook nog een paar vergeten aardappelen op het land, samen met de kippenbotten kan ik dan aardappel-kippensoep maken.

Ik ga rechtop zitten, zucht eens diep en vouw voorzichtig de krant open.

Als ik mijn ogen weer opendoe schijnt de zon naar binnen.

Ik voel me een stuk opgeknapt.

Hoe laat zou het zijn? Aan de zon te zien een uur of elf. Een horloge zou geen overbodige luxe zijn, dat schatten van de tijd is maar niets. Op een dag kom ik te laat op mijn werk en dan kan ik het schudden.

Buiten laat ik de emmer in de put zakken. De zon is al warm, het wordt een heerlijke dag. Misschien moest ik vanmiddag maar van het mooie weer gebruik maken om me eens helemaal te wassen; het is al weken geleden dat ik mezelf een goede wasbeurt heb gegeven.

Ik buig mijn neus naar mijn oksel. *Bozje*, het is inderdaad de hoogste tijd.

Ik doop mijn handen in het koude water en maak mijn gezicht nat.

Zo, daar wordt een mens wakker van. Nu mijn haar nog in model en dan snel op pad. Om twaalf uur moet ik aan de andere kant van de stad bij het gekkenhuis zijn, dan hebben de kinderen *abjet* en kan ik rustig mijn gang gaan.

Ik ben nog geen vijftig meter van huis als ik me realiseer dat ik niks bij me heb om straks mijn buit in te doen. Ik begin het pikken duidelijk te verleren. Snel loop ik terug naar huis om een plastic tas onder mijn bed vandaan te gaan halen.

De klok van het postkantoor wijst tien over half twaalf. Ik heb dus nog twintig minuten, dat haal ik gemakkelijk.

Om mijn been te sparen vertraag ik mijn pas en bekijk in het voorbijgaan de koopwaar in de houten stalletjes langs de weg.

Helemaal niet gek, dit soort business, je koopt in Minsk bij een goedkope winkel dat wat je denkt dat de mensen hier in Kalinovo nodig hebben, je doet er wat bovenop en je verdient zittend je brood.